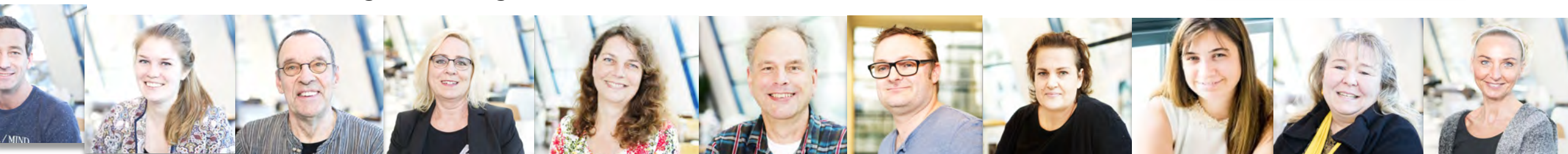

In de media kom je vaak berichten tegen over mensen met een psychische aandoening. Meestal met veel sympathie. Maar het gaat ook regelmatig mis. Vooral bij incidenten komen vaak erg stigmatiserende beelden naar boven. Hoe komt dat? En wat kun je er aan doen? Daarover gaat deze workshop. Mijn naam is Kees Dijkman, voormalig journalist, nu communicatiespecialist, projectleider Aanpak stigmatisering in de media en ervaringsdeskundige.

Verwarring in de media

Berichtgeving over mensen met een psychische aandoening

Kees Dijkman, projectleider Aanpak stigmatisering in de media
Den Bosch, 9 december 2019

*Dit is de opening van EenVandaag, over personen met verward
gedrag van 7 juli 2018.*

https://www.npostart.nl/eenvandaag/07-07-2018/AT_2096746

**'Haal die gekken daar
weg'**

*Dit is een kleine selectie uit de
krantenkoppen van de afgelopen twee
jaar. De selectie is tamelijk willekeurig, ik
had nog veel meer voorbeelden kunnen
geven.*

Beest op vrije voeten

'Gevaarlijke gek' steekt in het rond
Ggz wordt geteisterd door angst

**Tbs'er was niet lijf
genoeg**

Merkteken gestoorde

'Verwarde' slaat weer toe

'Je zal er maar naast wonen'

Bronnen: AD, Telegraaf, Trouw, Tubantia

Een voorbeeld van het bewust neerzetten van personen met verward gedrag als een gevaar voor hun omgeving. Dit is corpchef Paauw van Rotterdam, december 2017. Dit frame is blijven hangen, het werd onlangs nog letterlijk herhaald door Onno Hoes, voormalig voorzitter van het Schakelteam personen met verward gedrag, in verband met de dood van twee schoonmaker in een bioscoop in Groningen.

<https://nos.nl/artikel/2208370-politiechef-rotterdam-bezorgd-over-toename-geweld-verwarde-mensen.html>

NOS, december 2017

Eerst even lezen. Neem rustig de tijd. Hoe klinkt dit? Logisch zo?

'Verwarde' personen: 'Eén of twee incidenten zijn niet genoeg om iemand op te pakken'

De Korrewegschutter, de Jaagpadmoord, de steekpartij op de Grote Markt en nu de dubbele bioscoopmoord. Twee moorden en twee pogingen, waarbij de slachtoffers willekeurig gekozen lijken te zijn.

Bij de daders is wel sprake van een gelijkenis, die worden vaak aangeduid met de term 'verward'. Het aantal personen dat verward is, stijgt. Ook de aangehouden verdachte van de bioscoopmoorden, Ergün S. zou volgens zijn familieleden psychische problemen hebben. Het motief voor de moorden is nog steeds niet duidelijk. Er komt wel steeds meer een beeld naar voren dat hij al langer in Groningen rondhing en vreemd gedrag vertoonde.

Zijn er veel verwarde mensen in Groningen? En wat doet met het veiligheidsgevoel binnen een samenleving?

Als je de lijn van de argumentatie volgt, is deze tekst verre van neutraal. Er wordt een direct verband gelegd tussen verwarde personen, mensen met psychische problemen, moord en een verminderd veiligheidsgevoel in de samenleving.

De Korrewegschutter, de Jaagpadmoord, de steekpartij op de Grote Markt en nu de dubbele bioscoopmoord. Twee **moorden** en twee pogingen, waarbij de slachtoffers willekeurig gekozen lijken te zijn.

Bij de daders is wel sprake van een **gelijkenis**, die worden vaak aangeduid met de term 'verward'. Het aantal personen dat **verward** is, stijgt. Ook de aangehouden verdachte van de bioscoopmoorden, Ergün S. zou volgens zijn familieleden **psychische problemen** hebben. Het motief voor de moorden is nog steeds niet duidelijk. Er komt wel steeds meer een beeld naar voren dat hij al langer in Groningen rondhing en vreemd gedrag vertoonde.

Zijn er veel verwarde mensen in Groningen? En wat doet met het **veiligheidsgevoel** binnen een samenleving?

*Dit heet 'framing'.
Dit frame is de
afgelopen jaren
dominant geworden
in de media: dat we
te maken hebben
met een groeiend
probleem met
'loslopende gekken'
die overlast
veroorzaken en voor
je het weet een mes
gaan zwaaien. De
termen 'personen
met verward gedrag'
en 'mensen met een
psychische
aandoening' worden
vaak door elkaar
gebruikt, alsof het
synoniemen zijn.*

Framing

Verwarde person =
psychische aandoening
= geweld

Als het **snel** moet,
en je denkt er niet
goed bij na, dan
val je terug op
stereotypen.

Journalisten moeten vaak snel werken. Daardoor vallen ze – net als iedereen – terug op stereotypen. Helaas zijn de stereotypen over mensen met een psychische aandoening vaak erg negatief. Dat verklaart voor een groot deel hoe het komt dat deze negatieve beelden steeds terugkeren in de media: ze voelen vanzelfsprekend.

Framing en stereotypering

- Een frame geeft **betekenis** aan een nieuwsfeit
- Maakt de wereld **overzichtelijk**
- Versterkt de **emotie**
- Voelt **vanzelfsprekend**
- Altijd **eenzijdig**
- Verdeelt de wereld in **vriend** en **vijand**
- Dient **belangen**

Frames rond mensen met een psychische aandoening

- **Gevaar** en **overlast**
- **Sneu** en **zwak**
- **Bijzondere eigenschappen**
- **Gewone mensen** met een specifiek probleem

In nieuwsberichten is het 'overlast en gevaar' frame dominant. Maar dat is niet het enige frame dat we zien in de media. In achtergrondverhalen, human interest en documentaires is het 'sneu en zwak' frame dominant. Dat frame legt de nadruk op de zorgbehoefte van mensen. Dat frame zullen we op dit congres vermoedelijk veel voorbij zien komen. Een derde, minder voorkomend frame benadrukt dat mensen met een psychische aandoening vooral 'anders' zijn in positieve zin: creatiever, meer doorziend, met meer lef om 'out of the box' te denken, gekte grenst aan genialiteit. In werkelijkheid zijn mensen met een psychische aandoening natuurlijk gewoon mensen, net als ieder ander. Met een specifiek probleem, dat wel.

Feiten

- Elk jaar: **17,5%** van de inwoners van Nederland
- Ooit in het leven: **43,5%**
- Percentages zijn **stabiel**, al decennia
- Kortom: heel **gewoon**, hoort bij het mens zijn
- **Budget** GGZ **groeit** méér dan andere zorgkosten
- **Minder dan de helft** van de mensen met verward gedrag heeft een psychische aandoening
- Politiecontact vanwege verward gedrag: **< 0,6%**

Bron: Bauke Koekkoek - Verward in Nederland (2016)
Bron: RIVM - Verward gedrag nader bekeken (2018)

Journalistiek dilemma

- Nieuws is wat **afwijkt**
- In de media daarom meer aandacht voor **risico**, **gevaar**, **pijn** en **moeite**
- Journalisten **willen niet** stigmatiseren
- Maar ze nemen er nu nog **weinig verantwoordelijkheid** voor

Bron: Christine de Vries: Destigmatisering en de media (referaat), 2017

De volgende casus laat
goed zien **hoe het**
werkt voor journalisten

DE ZAAK PETER M.

https://www.npostart.nl/medialogica/01-12-2019/VPWON_1292190

UIT: MEDIALOGICA 'DEN DOLDER', HUMAN
1 DECEMBER 2019

Herkenbaar?
Wat valt op?
Wat zou je anders doen?

Destigmatiserende woordvoering bij incidenten (1)

- Wees **voorbereid**
- **Strategische uitgangspunten** op een rijtje
- Bovenaan dat rijtje: **mensen niet schaden**
- Wees **bereikbaar** voor de media, als een **betrouwbare bron** van informatie
- Wees **oprecht empathisch** met slachtoffers

Destigmatiserende woordvoering bij incidenten (2)

- **Erken fouten**, maar houdt het bij de **zaak zelf**
- Breng **nuance** en **nuchterheid**
- **Statement**: je wilt niet dat een grote groep mensen die er niets mee te maken hebben, het slachtoffer worden van **eenzijdige beeldvorming**
- **Morele verontwaardiging mag**, als dat wel gebeurt

**SAMEN
STERK
ZONDER
STIGMA**

www.mediazonderstigma.nl